

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research Design) เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการส่งเสริมบิดาให้มีส่วนร่วมเลี้ยงดูบุตรคนแรกต่อพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรและสัมพันธภาพระหว่างบิดา มารดาและบุตร ซึ่งอาศัยพื้นฐานแนวคิดมาจากทฤษฎีพัฒนาการของครอบครัว (Family developmental theory) (Friedman, Bowden & Jones, 2003) โดยโปรแกรมการส่งเสริมบิดาให้มีส่วนร่วมเลี้ยงดูบุตรคนแรก ได้พัฒนามาจากแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning theory) ของโคลบ (Kolb, 2006)

กลุ่มตัวอย่างเป็นบิดา มารดาหลังคลอดบุตรคนแรกที่มาคลอดและรับไว้ที่ตึกหลังคลอดโรงพยาบาลแม่สอด จังหวัดตาก คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ที่กำหนดไว้ จำนวน 60 คู่ เข้ากลุ่มทดลอง จำนวน 30 คู่ และกลุ่มควบคุม จำนวน 30 คู่ โดยกลุ่มทดลองเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับโปรแกรมการส่งเสริมบิดาให้มีส่วนร่วมเลี้ยงดูบุตรคนแรกจากผู้วิจัยร่วมกับการพยาบาลตามปกติ และกลุ่มควบคุมเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ ภายหลังเก็บรวบรวมข้อมูลที่ 6 สัปดาห์หลังคลอด พบการสูญหาย (Attrition Rate) ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 6 คู่ กลุ่มละ 3 คู่ คิดเป็นร้อยละ 20 จึงเหลือกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 54 คู่ (108 ราย) โดยกลุ่มทดลองจำนวน 27 คู่ และกลุ่มควบคุมจำนวน 27 คู่ โดยลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน

ผู้วิจัยเริ่มให้โปรแกรมการส่งเสริมบิดาให้มีส่วนร่วมเลี้ยงดูบุตรคนแรกภายใน 24 ชั่วโมงแรกหลังคลอด โดยใช้ 4 องค์ประกอบหลักรวมกัน คือ ประสบการณ์เชิงรูปธรรม การสะท้อนกลับ การสังเกต การรวมความคิดเชิงนามธรรม และการลงมือปฏิบัติ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมขั้นปฏิบัติ ขั้นสรุปผล ขั้นกระตุ้นการมีส่วนร่วมและส่งเสริมความสามารถในการปฏิบัติการเลี้ยงดูบุตรของบิดา ด้วยการติดตามเยี่ยมบ้าน 1 สัปดาห์และโทรศัพท์ติดตามเยี่ยม 1 เดือนหลังคลอดและขึ้นประเมินผลด้วยการติดตามเยี่ยมบ้าน 6 สัปดาห์หลังคลอด ผู้วิจัยได้ทำการประเมินผลพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรคนแรกของบิดา 2 ระยะภายหลังจากให้โปรแกรมการส่งเสริมบิดาให้มีส่วนร่วมเลี้ยงดูบุตรคนแรก 1 สัปดาห์และ 6 สัปดาห์หลังคลอด และประเมินผลสัมพันธภาพระหว่างบิดา มารดาและบุตรก่อนให้โปรแกรมการส่งเสริมบิดาให้มีส่วนร่วมเลี้ยงดูบุตรคนแรก 1 วันหลังคลอด และหลังให้โปรแกรมการส่งเสริมบิดาให้มีส่วนร่วมเลี้ยงดูบุตรคนแรก 6 สัปดาห์หลังคลอด

ผลการวิจัยพบว่า

1. บิดากลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการส่งเสริมบิดาให้มีส่วนร่วมเลี้ยงดูบุตรคนแรกของบิดาร่วมกับการพยาบาลตามปกติมีพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าบิดากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติที่ 1 สัปดาห์ และ 6 สัปดาห์หลังคลอดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t = -3.210$, $p = .001$ และ $t = -2.735$, $p = .005$) ตามลำดับ
2. บิดากลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการส่งเสริมบิดาให้มีส่วนร่วมเลี้ยงดูบุตรคนแรกของบิดาร่วมกับการพยาบาลตามปกติมีสัมพันธภาพระหว่างบิดาและมารดาไม่แตกต่างกับบิดากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติที่ 6 สัปดาห์หลังคลอด ($F_{1,51} = 4.03$, $p = .05$)
3. บิดากลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการส่งเสริมบิดาให้มีส่วนร่วมเลี้ยงดูบุตรคนแรกของบิดาร่วมกับการพยาบาลตามปกติมีสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตรดีกว่าบิดากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติที่ 6 สัปดาห์หลังคลอดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F_{1,51} = 4.67$, $p = .04$)

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาระยะยาว ในท้องที่ชนบท ที่กลุ่มตัวอย่างอาจกลับถิ่นฐานเพื่อมาคลอด รวมทั้งการศึกษาต้องการความต่อเนื่องของการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำให้มีโอกาสเกิดการสูญหายของกลุ่มตัวอย่างจากการย้ายถิ่นฐานของบิดา มารดาภายหลังคลอด เพื่อกลับไปทำงานในเขตเมือง
2. การจัดกิจกรรมที่กำหนดให้บิดา มารดาการเข้าร่วมโปรแกรมมากกว่า 1 คู่ อาจทำให้เกิดข้อจำกัด ไม่สามารถจัดกิจกรรมได้ เนื่องจากระยะเวลาดังกล่าว อาจไม่มีผู้คลอดที่มาคลอดพร้อมกัน
3. ถึงแม้กลุ่มตัวอย่างจะสามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยได้ แต่กลุ่มตัวอย่างบางรายไม่สามารถอ่านออกเขียนภาษาไทยได้ ทำให้ไม่สามารถอ่านบททวนเนื้อหาในคู่มือที่ผู้วิจัยมอบให้ในขณะร่วมโครงการ
4. การให้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นบิดาตอบแบบสอบถามพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเองอาจทำให้บิดาไม่สะดวกให้ข้อมูลตามความเป็นจริงทั้งหมดเกี่ยวกับกิจกรรมที่กำหนด

ข้อเสนอแนะ

การปฏิบัติการพยาบาล

1. ควรมีนโยบายในโรงพยาบาลให้นำโปรแกรมการส่งเสริมบิดาให้มีส่วนร่วมเลี้ยงดูบุตรร่วมกับมารดาตั้งแต่วัยตั้งครรภ์จนถึงระยะหลังคลอดอย่างต่อเนื่องทั้งในบิดา มารดาบุตรคนแรก และบิดา มารดาที่เคยมีบุตรมาก่อน
2. ควรส่งเสริมให้บุคลากรสนับสนุน เปิดโอกาสให้บิดาบุตรคนแรกและบิดากลุ่มอื่นได้เข้ามามีส่วนร่วมขณะมารดาตั้งครรภ์ การคลอด และหลังคลอดเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เตรียมความพร้อม และมีความมั่นใจในการมีส่วนร่วมกับมารดาเพิ่มมากขึ้น

การวิจัย

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อติดตามและส่งเสริมพฤติกรรมและการเลี้ยงดูบุตรของบิดา และจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบิดา มารดาและบุตรอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ
2. ควรมีการศึกษาวิจัยพฤติกรรมและการเลี้ยงดูบุตรและสัมพันธภาพระหว่างบิดา มารดา และบุตรในบิดาบุตรที่เคยมีบุตร เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างพฤติกรรมและการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่เคยมีประสบการณ์และไม่เคยมีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตรมาก่อน
3. ควรใช้แบบสังเกตพฤติกรรมในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมและการเลี้ยงดูบุตรเพื่อให้ได้ข้อมูลตรงกับความเป็นจริง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริม ด้านประสบการณ์ การปฏิบัติ และหาแนวทางช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาที่พบตามพฤติกรรมและการเลี้ยงดูบุตรของบิดาในแต่ละราย
4. ควรมีการพัฒนาคู่มือที่เน้นรูปภาพประกอบเป็นหลักมากกว่าการใช้ตัวอักษร เพื่อความเหมาะสมกับกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่สามารถเขียนไทยได้
5. การศึกษาวิจัยที่มีความต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน ควรเพิ่มกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณที่ได้ เพื่อป้องกันการสูญหายของกลุ่มตัวอย่าง